

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 16. aprila 1862.

Zastran žepjenja trt.

Prost poduk, katerega je sestavil odbor društva za vrtnarstvo na Primorskem, za rabo posestnikom v tržaški okolici. *)

Skušnje poslednjih let so pokazale očitno, da je žeplo najbolj in najgotoviji pomoček zoper to nesrečno trtno bolezen; žeplo je pomoček, na katerega se sme vsaki trdno zanašati, ako se ga posluži tako, kakor je potreba: vse druge reči, ki se rabijo v ta namen, ali ne pomagajo ali so pa koristne le pri posebnih okoliščinah in v posebnih krajih.

V prid posestnikom v tej imenitni reči, ki se več ne sme v nemar puščati, se je izdal ta djanski poduk, ki izvira iz skušinj in ravnanja zvedenih posestnikov, pa tudi iz priporočil, ki so se drugod razglasile, ki so le toliko premenjene, kolikor je to potrebno za našo zemljo in podnebje; in priporoča se, da se po tem poduku vsaki natanko ravna, ker ravno tako bo imel dobre nasledke.

1. Žeplo, katero se rabi, mora biti čisto, iz Sicilije ali iz Romanije, vendar je prvo še bolje; stolčce ali zmelje naj se kolikor se le dá drobno, da se more dobro zasesti in prijeti trt.

2. Žepeliti se mora v tistem vremenu, kadar je suho in gorko, zjutraj, kadar se je posušila rosa do treh ali štirih popoldne.

3. Žepeliti se mora štirikrat:

Prvič: kadar začnejo trte kalí poganjati, in ko seravno začenjajo spoznavati grozdi.

Drugič: preden začnejo trte cvesti, ko so se grozdi razvili in so dva palca in pol do tri palce dolgi; cvetje je takrat še zaprto in toliko kakor proseno zrno.

Tretjič: precej ko so trte odcvetele, da je le cvetje odpadlo.

Četrtrič in zadnjič: dva ali tri tedne pozneje, ko so grozdne jagode tolike kakor grah.

4. Prvikrat in drugikrat se mora obilo žepeliti vselej ob rečenem času, ker je to žepljenje sila važno, in prav skrbno ravnati; ako se ne žepí dobro in ne o pravem času, tudi tretje in četrto žepljenje malo ali nič ne pomaga.

5. Pri tretjem žepljenju naj se obilo žepijo vsi grozdi brez razločka. Pri četrtem žepljenju pa je takrat, če je sploh zdravo grozdje, že dosti, da se le tisti grozdi potre-sejo, katerih se je bolezen prijala; ali sicer pa je potreba, da se vsaj vsaki teden enkrat brajde dobro pregledajo, da se vidi, ako so kateri grozdi bolni in da se taki hitro žepí.

6. Ako bi 48 ur po prvem ali drugem žepljenju deževalo in dež žeplo opral, ali ko bi bil veter žeplo odpihal, naj se žepljenje precej ponovi, kadar vreme dopusti. Pozneje, ko je že gorkeje, pa je dobro, če dež po žepljenju le 24 ur ne pride, ker žeplo, katero so solčni žarki razgreli, že more zaželeni namen doseči.

7. Orodje posebno za prvo in drugo žepljenje je pihavni meh, previdjen zunej s koncom, ali pihavnik za

ogenj, za pozneje žepljenje in posebno za visoke trte in hladnice (pergolate) je bolje pihavnik za ogenj, previdjen z držajem.

8. Skušnja je pokazala, da je potreba za štirikratno žepljenje enega zemljišča 100 dunajskih funtov žepa, ali 160 funtov za oral; k temu žepu pa se ga mora še tretji del pridjati za to, če je potreba žepeliti po dežju, tako, da pride na vsako zemljišče 130 funtov žepa.

9. Priden in dobro znajden navaden delavec lahko na dan požepli trte desetih zemljišč ali šest oralov; da je delo lažje, je dobro, da dva delavca žepilita ob enem, vsaki na eni strani po brajdah.

10. Delavec, ki hodi poleg brajd in žepi, naj tam, kjer je sapa, pazi in gleda na to, da žepeni prah ne pada njemu ali družemu v oči, ker to lahko oči uname. Da se to ne prigodi, si lahko napravi očale iz navadnega stekla (glaža), vselej pa naj se po opravljenem delu obraz s suho ruto obriše, z vodo pa naj se nikar ne umije.

Modeli, kako orodje je treba rabiti, in tudi očala, kakor tudi stolčeno žeplo se lahko od 11 dopoldne do ene popoldne pogledajo v posvetovavni izbi društva za obdelovanje vrtov, ki je na Borsi pri tleh v ulici Canale piccolo. Zaznamovano je tudi, kje se lahko kupijo in koliko veljajo. *)

Iz seje podružnice gospodarske v Celji.

...č... Tukajšna podružnica gospodarskega društva je imela sejo 6. sušca tega leta, ktere se je veliko število družtvenikov udeležilo. Najpred je gosp. predsednik Jožef Wokaun pričujoče s prijaznim govorom pozdravil, potem se je razgovarjalo o sledečih predmetih:

1. Presojevala se je vodna postava. Ona je jako važna postava za gospodarstvo, ktere pa še v Avstrii nimamo. Temu pomanjkanju konec storiti, je tajnik štajarskega gospodarskega društva v Gradcu, dr. Hlubek, postavil načrtal in središnemu odboru predložil s prošnjo, da bi se gospodarjem in gospodarskim podružnicam na presojo razposlala, in potem deželnemu zboru za uresničenje dala. Spisek tega načrta je tudi celjska podružnica dobila. Vidi se iz njega, da je postava iz dveh pglavitnih delov sestavljena: prvi del obsega odločbe za spuščanje vode iz mokrih krajev, drugi pa za napeljevanje vode na suhe zemljišča. V seji se je postava od paragrafa do paragrafa brala in z malimi premembami za dobro spoznala.

2. Presojevaje naredbo za vincarje so družtveniki spoznali, da bi kazni za razne pregreške s palico uspešnja bila, kakor zapor.

3. Gospod odbornik Anton Koderman razloži stan podružničnega vrta, v katerem stoji: 1. cepljenih jablan enoletnih 602, dveletnih 599, triletnih 435, čveteroletnih 900, vseh skup 2536, — 2. cepljenih hrušk 454, murb 2732, dveletnih žlahnih vinskih trt 1000, divjakov 416,

*) Pa utegne tudi drugim deželam koristen biti, ako njih trto zadene ta huda bolezen. Vred.

*) Kmetijska družba ljubljanska si je naročila vse to orodje, da ga more tudi vsak naših vinorejcev ogledati. Vred.

divjega kostanja 230. Zraven tega naznanja g. Koderman, da tukajšne šolne pripravljenice po Zemličevem vodilu teoretično in praktično v raznih delih gospodarstva brez plačila podučiva, da bodo sposobni kadaj v svojem za ljudsko omiko važnem stanu tudi obdelavanje zemlje uspešiti.

4. Predsednik popraša: ali bi društveniki pri sprejemu dreves in vinskih trt iz vrta v ceni ali v izbiranju prednost imeti smeli? Na to vprašanje se je enoglasno odločilo, da jim takošna prednost gré; al še le tedaj, kadar bodo stroški za napravo vrta poplačani.

5. Račun od podružničnega vrta potrdi se, in predsednik dobí hvalo za izposojene denarje, kateri so bili potrebni za napravo vrta.

6. Odločilo se je, da bi se središni odbor v Gradcu za sejavno mašino iz Raabthala (Raabthaler Säemaschine) prosil, ker že več let celjska podružnica ni prosila za nobeno oralno orodje in gospodarsko pripravo, katero se iz prineskov za gospodarski časopis kupuje.

7. Gospod predsednik napravi predlog, naj bi se po izgledu sosednih mest v Celji hranilnica osnovala. Predlog je skupščini dopadel; vendar je ravno tako, kakor predlog zavoljo društva za brambo žival na drugo sejo odložen bil, ker je danes že malo časa hodilo.

8. Sklenjeno je bilo, naj se središni odbor vpraša: ali ne bi se mogla svilna gosenca iz Fogare (Fogara-Seidenraupe) za naš kraj dobiti, ki je na Francozkem zlo razširjena, kakor se bere v Halleškem časopisu dr. Otona Uhle-a in Karola Mühler-a.

9. Gosp. Wokaun razdelí izgled Zemličeve knjižice o reji vinske trte in sadnih dreves po načinu Hooibrenka; tudi je česko oralo, ruhadlo imenovano, na ogled postavljeno bilo.

10. Za nove društvenike so bili izvoljeni: Gospoda Gustav Lindner in Jožef Huber, c. k. gimnazijalna učitelja, Fridrich Ballen od Ballensee, c. k. stotnik.

11. Predlog gosp. Maks. Štepišnik-a, da bi se vsaki četrta leta društveniki v sejo poklicali, bil je enoglasno odobren.

12. Ker je vsled društvenih pravil rok predsedništva Wokaunovega pretekel, se je volitev na novo počela. Gosp. Wokaun je enoglasno bil sopet za predsednika izbran. Tudi gosp. odbornik Anton Koderman je sopet izvoljen bil, ki je dozdej službo tajnika zverševal. Ker je pa prosil, naj bi ga te službe rešili, je bil na mesto njega gospod Anton Hlušček za tajnika postavljen.

12. Za poslanca k občni gospodarski skupščini v Gradcu sta bila izvoljena: gosp. Anton Šuša, nadžupnik v Laškem, in gosp. Janez Topeiner, mestjan v Celji, — za namestnika pa: gosp. Jožef Wokaun, posestnik steklarne, in gosp. dr. Štefan Kočevár, zdravnik.

13. Gospodarsko društvo je namenjeno na korist vsem gospodarjem, posebno pa še kmetom, kateri pa so se dozdej malo udeleževali pri posvetovanju v podružničnih sejah. Krivo tega je po misli gospoda profesorja Hluščeka to, da so vse obravnave in vsi govori nemški bili; torej imenovani gospod svetuje, da bi se v sednicah tudi slovenski govoriti smelo, in da bi se sednične poročila pravilno po ljubljanskih „Novicah“ na znanje dajale, ktere kmetje razumejo. In tako je bilo sklenjeno.

Po tem se je sednica sklenila, in zapisnik podpisal.

O civilnem pravu.

Govor dr. Lovro Toman-ov v zboru pravoznanskega društva
16. januarja l. l.

(Konec.)

Postava, ki hoče v vsakem času izpolniti svoj namen, ne sme tedaj ostati mrtva, ker znanosti, zapopadki in omika človeštva tudi ne stojé mrtvi, temveč se množijo, širijo in čistijo.

Postava mora biti seme kalivno in potok živ, da iz semena se izrastujejo nove lepše brsti, da potok se potaka od srca do srca ter se mu prilega kakor trak čvrstiven in vezajoč.

Postava mora biti za državljane živa.

Če se ozremo nazaj v zgodovino avstrijsko, nahajamo mnogo uredb (organizacij) po različnih vodilih. Do poslednjega časa veljalo je vodilo poglavitno: vso državo, ki je sestava raznih narodov in popred samostalnih dežel, „zediniti“ po jeziku, postavah in po vseh drugih raznih razmerah. V tem se je iskala moč; al našla se ni, ker to vodilo je napčno, zoper naravo in namen narodov.

Naravna moč avstrijske države ne leži v jednosti, ampak v zvezi posameznih udov. Jednota se pri nas ne nahaja, temveč le razlika v narodih, njih jezikih, omiki, veri in drugih lastnostih.

Taka je narava naše države. Naravnosti pa ne sme prezirati nobeden, ne človek, ne narod, ne država, če si hoče ohraniti življenje.

Države naše poglavitno vodilo mora biti tedaj, da vsak narod za se velja in da se spozna za državno samostalno osebo. Vseh teh moči morajo se zbuditi — in složiti: — to je naravna, nepremagljiva moč narodov družine Avstrije.

Blagor naši državi tedaj, ko je jela spoznavati to naravno resnico v izreku enakopravnosti narodov! Da to spoznanje je pravo, je živ dokaz, da poprijemajo se vsi narodi te občne postave.

Ta sprememba v državnem življenju pa tudi zahteva sprememb v vseh raznih razmerah in potrebah.

Tudi državljansko pravo mora biti živo, če hoče biti koristno in narodnemu namenu primerno.

Ta resnica je stara; veljala je vsem pravaučenim že od nekdaj, koliko bolj mora zdaj veljati pri nas!

„Postava — pravi slavni Zeiller — se mora ravnati po različnosti deželnega položaja in podnebja, po omiki narodov, po stopnji verozakonskega, moralnega in politiškega razjasnjenja, po izreji in delovanju, značaju, občutljivosti in premožnosti narodov; — gledé na vse te okolnosti mora se osnovati domače, narodno civilno pravo“. To spoznal je tudi prečastiti prejšni govornik*), ki je rekel, da je bila neobhodna potreba, da osnovalo se je v naši državi narodno pravo, — al mislil o tem je le na nemški narod. Če se to pravilo za en narod v naši državi spozá, se mora tudi prispoznati vsem drugim narodom, ker vsi imajo jednaki namen in jednake potrebe do pravičnih postav. Gotovo je, da spolni se lože ta naloga v državi, v kateri biva le en narod, in teže v državi sestavljeni iz dežel, kjer so že popred veljale različne postave in iz številnih narodov, ki imajo odločne zapopadke o pravnih, verozakonskih in drugih zadevah in se odlikujejo posebno v jeziku jeden od drugega.

Ta pretežka naloga je tudi naši državi; dve važni pravili stojite si nasproti: Na jedni strani želja jednote, na drugi različnost narodov.

Ni mi naloženo, med tema praviloma zdaj potegniti mejo ali iskati zvezo, vendar pa toliko zahteva moj predmet, da izrečem, da vsaka postava, tedaj tudi državljanska, mora biti za vsak narod živa in razumljiva. To priznava tudi slavni Zeiller, ki govori o rimskem, pred sedajnim veljavnem pravu, „da to v tujem jeziku pisano in tujemu narodu dano pravo nikdar ni moglo dostojno namestovati domačega narodnega prava“. Pa še bolj trdno je spoznana ta resnica v razglašenem cesarskem patentu, kateri se tako začne: „Premišljeva je, da je treba, državljanske postave — v popolno potolažbo državljanov zastran varnega vživanja svojih privatnih pravic — ne le po občnih vodilih pravičnosti, temuč tudi po posebnih razmerah prebivavcov ustanoviti, v jeziku, njim umljivem znaniti, in z redno nabero v vednem spominu obdržati“ itd.

*) C. k. rudarski komisar V. vitez Frič.